

Simone de Beauvoir

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΜΙΑΣ

καθωσπρέπει

ΚΟΡΗΣ

Μετάφραση: Ρίτα Κολαΐτη

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΚΑΘΩΣΠΡΕΠΕΙ ΚΟΡΗΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ξένη λογοτεχνία

Πρώτη έκδοση Ιούνιος 2026

Τίτλος πρωτοτύπου Simone de Beauvoir, *Mémoires d'une jeune fille rangée*,
Éditions Gallimard, Παρίσι 1958

Επιμέλεια – διόρθωση τυπογραφικών δοκιμών Στέλα Ζουμπουλάκη
Σελιδοποίηση Γιώτα Μπόμπου
Σχεδιασμός εξωφύλλου

© 1958, Éditions Gallimard

© 2022, Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ** (για την ελληνική γλώσσα)

ISBN 978-618-03-4308-3

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84308

Κ.Ε.Π. 5701 Κ.Π. 22306

Δεν επιτρέπεται η με οποιονδήποτε τρόπο χρήση ή αναπαραγωγή ολόκληρου ή μέρους του βιβλίου με σκοπό την εκπαίδευση τεχνολογιών ή συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης. Το παρόν έργο προστατεύεται από τη διαδικασία εξόρυξης κειμένου και δεδομένων (Άρθρο 4(3) Οδηγία (ΕΕ) 2019/790).

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα

τηλ.: 211 3003500

metaixmio.gr · metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση

Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα

τηλ.: 210 3647433

Βιβλιοπωλεία ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

- Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3647433
- Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

Simone de Beauvoir

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ
ΜΙΑΣ ΚΑΘΩΣΠΡΕΠΕΙ
ΚΟΡΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ: Ρίτα Κολαϊτν

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

Όλες οι σημειώσεις είναι της μεταφράστριας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Γεννήθηκα στις τέσσερις το πρωί, στις 9 Ιανουαρίου 1908, σε ένα δωμάτιο με λευκά λακαρισμένα έπιπλα, που έβλεπε στο μπουλβάρ Ρασπαίγ. Στις οικογενειακές φωτογραφίες του καλοκαιριού της ίδιας χρονιάς, βλέπεις νεαρές κοπέλες με μακριά φορέματα, καπέλα στολισμένα με φτερά στρουθοκαμήλου, κυρίους με ψαθάκια και παναμάδες που χαμογελούν σε ένα μωρό: είναι οι γονείς μου, ο παππούς μου, θείοι, θείες, κι εγώ. Ο πατέρας μου ήταν τριάντα χρονών, η μητέρα μου είκοσι ένα, κι εγώ ήμουν το πρώτο τους παιδί. Γυρίζω μια σελίδα του οικογενειακού άλμπουμ· η μαμά κρατάει στην αγκαλιά της ένα μωρό που δεν είμαι εγώ· εγώ στέκω πλάι της, με πλισέ φούστα, μπερέ, είμαι δυόμισι χρονών, και το μωρό είναι η νεογέννητη αδελφή μου. Καταπώς φαίνεται, τη ζήλευα, μα όχι για πολύ. Απ' όσο θυμάμαι, ένιωθα περήφανη επειδή ήμουν η μεγαλύτερη: η πρώτη. Όταν τις Απόκριες μ' έντυναν Κοκκινোসκουφίτσα, με το καλαθάκι μου γεμάτο καλούδια, ένιωθα πολύ πιο σπουδαία από ένα γαλαθινό καθηλωμένο στην κούνια του. Εγώ είχα μια μικρή αδελφούλα: αυτό το πλασματάκι που έμοιαζε με κούκλα δεν ήξερε πως είχε.

Από τα πρώτα χρόνια της ζωής μου, μόνο μια συγκεχυμένη εντύπωση έχω κρατήσει, τίποτε άλλο: κάτι κόκκινο, μαύρο και ζεστό. Το διαμέρισμα ήτανε κόκκινο – κόκκινα τα χαλιά όπως και η τραπεζαρία στιλ Ερρίκου Β', κόκκινο και το γκοφρέ μεταξωτό ύφασμα που σκέπαζε τις

τζαμωτές πόρτες, κόκκινες και οι βελούδινες κουρτίνες στο γραφείο του μπαμπά· τα έπιπλα αυτού του ιερού άντρου ήταν από ξύλο αχλαδιάς βαμμένο σκούρο, σχεδόν μαύρο· εγώ κούρνιαζα μες στο ανοιχτό βαθούλωμα ανάμεσα στα συρτάρια του γραφείου, όπου με τύλιγαν τα σκοτάδια· ήτανε σκοτεινά, ζεστά και το κόκκινο του χαλιού με θάμπωνε. Έτοι πέρασα τα μικράτα μου. Κοιτούσα, ψηλαφούσα, μάθαινα τον κόσμο, προστατευμένη.

Κι αυτό το αίσθημα της καθημερινής ασφάλειας μου το πρόσφερε η παρουσία της Λουίζ. Με έντυνε το πρωί, με ξέντυνε το βράδυ και κοιμόταν στο δωμάτιό μου. Μια νεαρή γυναίκα, δεν θα την έλεγες όμορφη, χωρίς κανένα μυστήριο, εφόσον ζούσε –έτσι τουλάχιστον πίστευα– μόνο και μόνο για να φροντίζει την αδελφή μου κι εμένα, δεν ύψωνε ποτέ τη φωνή της, δεν με μάλωνε δίχως λόγο. Το γαλήνιο βλέμμα της με προστάτευε όταν έπαιζα με τα χρώματα στους Κήπους του Λουξεμβούργου, όπως κι όταν νανούριζα την κούκλα μου, την Μπλοντίν, που είχε κατέβει απ' τον ουρανό μια νύχτα Χριστουγέννων μαζί με ένα μπαουλάκι γεμάτο με όλα της τα προικιά. Σαν βράδιαζε, καθόταν πλάι μου, μου έδειχνε χρωματιστές εικόνες λέγοντάς μου ιστορίες. Η παρουσία της μου ήταν τόσο απαραίτητη και μου φαινόταν τόσο φυσική όσο και της γης κάτω απ' τα πόδια μου.

Η μητέρα μου, πιο απόμακρη, πιο απρόβλεπτη, μου ενέπνεε τρυφερά συναισθήματα· καθόμουν στα γόνατά της, μες στην ευωδιαστή απαλότητα της αγκαλιάς της και γέμιζα με φιλία το δροσερό, νεανικό της δέρμα· υπήρχαν

φορές που εμφανιζόταν τη νύχτα, πλάι στο κρεβάτι μου, όμορφη σαν ζωγραφιά, άλλοτε με το πράσινο τούλινο φόρεμά της που το στόλιζε ένα μενεξεδί λουλούδι, κι άλλοτε με το μαύρο, στο χρώμα του γαγάτη, που στραφτάλιζε. Όταν θύμωνε μαζί μου, μου έριχνε ένα ανταριασμένο βλέμμα· κι εγώ φοβόμουν πολύ αυτή την τρομερή και φοβερή λάμψη που ασχήμιζε το πρόσωπό της· ήθελα το χαμόγελό της.

Όσο για τον πατέρα μου, αυτόν λίγο τον έβλεπα. Έφευγε κάθε πρωί για το Δικαστικό Μέγαρο, κρατώντας παραμάσχαλα έναν χαρτοφύλακα γεμάτο με χαρτιά που δεν τ' άγγιζε ποτέ κανείς, φακέλους τα λέγανε. Δεν είχε μουστάκι μήτε μούσι· τα μάτια του ήταν γαλανά και γελαστά. Όταν γύριζε στο σπίτι, το βράδυ, έφερνε συνήθως στη μαμά ένα μπουκετάκι βιολέτες της Πάρμας, φιλιούνταν και γελούσαν. Ο μπαμπάς γελούσε και μαζί μου βέβαια· μ' έβαζε να τραγουδάω *Το γκρίζο αυτοκινητάκι ή Την ξυλοπόδαρη* και μ' άφηνε άναυδη καθώς, με ένα κόλπο, δεν ξέρω ποιο, μάζευε απ' την άκρη της μύτης μου πεντόφραγκα. Τον έβρισκα διασκεδαστικό και χαιρόμουν τις στιγμές που ασχολούταν μαζί μου· όμως δεν είχε κάποιον συγκεκριμένο ρόλο στη ζωή μου.

Η βασική ασχολία της Δουίζ και της μαμάς ήταν να με ταΐζουν· πράγμα όχι και τόσο εύκολο. Περισσότερο με το στόμα, παρά με τα μάτια ή τα χέρια μου, γνώριζα τον κόσμο. Αλλά έτσι, δεν μου ήταν απόλυτα αρεστός. Η κρέμα αραβοσίτου, το κουάκερ με γάλα, ο πουρές, τόσο άνοστα όλα, μου έφερναν δάκρυα στα μάτια· το λίπος στα

κρεατικά ή το γλοιώδες μυστήριο των οστρακοειδών μου προξενούσαν αηδία· κλάματα, τσιρίδες, εμετοί, η αηδία μου ήταν τέτοια που, τελικά, η Λουίζ και η μαμά εγκατέλειπαν κάθε προσπάθεια. Απ' την άλλη, απολάμβανα παθιασμένα το προνόμιο της παιδικής ηλικίας, όπου η ομορφιά, η αφθονία, η ευτυχία είναι πράγματα που μπορείς να τα γευτείς· στην οδό Βαβέν, στεκόμουν αποσβολωμένη μπρος στις βιτρίνες των ζαχαροπλαστείων, έκθαμβη απ' το λαμποκόπημα των γλασαρισμένων φρούτων, την απαλή στιλπνότητα του ζελέ με φρούτα εποχής, τις υπόζινες καραμέλες σε μια καλειδοσκοπική ποικιλία· πράσινο, κόκκινο, πορτοκαλί, βιολετί: λαχταρούσα τα ίδια τα χρώματα όσο και τις χαρές που μου υπόσχονταν. Είχα συχνά την τύχη ο θαυμασμός μου να καταλήγει σε ανείπωτη απόλαυση. Η μαμά κοπανούσε στο μικρό γουδί καραμελωμένα αμύγδαλα και ανακάτευε το κριτσανιστό μείγμα με μια κίτρινη κρέμα· το ροδόχρωμο των ζαχαρωτών έπαιρνε λίγο λίγο θεσπέσιες αποχρώσεις, κι εγώ βύθιζα το κουτάλι μου σε ένα μαγευτικό λιόγερμα. Τα βράδια που οι γονείς μου δέχονταν κόσμο, οι καθρέφτες του σαλονιού πολλαπλασίαζαν στο άπειρο τα λαμπυρίσματα του κρυστάλλινου πολυέλαιου. Η μαμά καθόταν στο πιάνο, πιάνο με ουρά ήτανε, μια κυρία με αέρινο τούλινο φουστάνι έπαιζε βιολί κι ένας ξάδελφος βιολοντσέλο. Εγώ προσπαθούσα να σπάσω ανάμεσα στα δόντια μου το ζαχαρωμένο κέλυφος ενός αποξηραμένου φρούτου, και μια φωτεινή φυσαλίδα έσκαγε στον ουρανίσκο μου με μια γεύση φραγκοστάφυλου ή ανανά· όλα τα χρώματα, όλα τα φώτα, ήταν δικά μου, οι

αραχνοῦφαντες εσάρπες, τα διαμαντικά, οι δαντέλες· ολάκερη η γιορτή δική μου, στο στόμα μου. Ποτέ δεν με σαγήνεψαν οι παράδεισοι όπου έρεε μέλι και γάλα, ζήλευα όμως τον Χάνσελ και την Γκρέτελ. Κι αν, έλεγα συχνά μέσα μου, ο κόσμος στον οποίο κατοικούμε ήταν όλος φτιαγμένος από κάτι φαγώσιμο, πόσο δικός μας θα γινόταν, πόσο θα τον απολαμβάναμε! Ακόμα κι όταν μεγάλωσα, ήθελα να μασουλήσω τις ολάνθιστες αμυγδαλιές, να δαγκώσω τα ζαχαρωτά του δειλινού που είχαν τα χρώματα του ουράνιου τόξου. Και στον νυχτερινό ουρανό της Νέας Υόρκης, οι εντυπωσιακές επιγραφές με το νέον που κατέκλυζαν την πόλη με λιγουρευτά καλούδια μού έμοιαζαν, κι εγώ έμενα με τη στέρηση.

Το φαγητό δεν ήταν απλώς μια εξερεύνηση, μια κατάκτηση, ήταν το πιο σοβαρό μου καθήκον: «Μια κουταλιά για τη μαμά, μια για τη γιαγιά... Αν δεν τρως δεν θα μεγαλώσεις». Με έβαζαν να σταθώ στον τοίχο του διαδρόμου και τραβούσαν μια μολυβιά ακριβώς πάνω απ' το κεφάλι μου, που τη σύγκριναν με μια άλλη πιο παλιά: είχα ψηλώσει δύο τρία εκατοστά, μου έδιναν συγχαρητήρια κι εγώ φούσκωνα από περηφάνια· μα κάποιες φορές φοβόμουν κιόλας. Οι ηλιαχτίδες παιχνίδιζαν πάνω στο καλογυαλισμένο ξύλινο πάτωμα και στα λευκά λακαρισμένα έπιπλα. Κοίταξα την πολυθρόνα της μαμάς και συλλογιόμουν: «Όταν μεγαλώσω δεν θα μπορώ να κάθομαι στα γόνατά της». Αίφνης, ξεπρόβαλλε το μέλλον· θα μ' έκανε μια άλλη, κάποια που θα έλεγε πως είμαι εγώ μα δεν θα ήταν πια εγώ. Μου προμήνυε αποχωρισμούς, απαρνήσεις, την εγκα-

τάλειψη, μια αλληλουχία από δικούς μου θανάτους κάθε λογής. «Μια κουταλιά για τον παππού...» Κι όμως, εγώ έτρωγα, και ήμουν περήφανη που μεγάλωνα· δεν ήθελα να μείνω μια μικρούλα σε όλη μου τη ζωή. Σίγουρα θα έζησα με ένταση αυτή τη σύγκρουση γιατί θυμάμαι και την παραμικρή λεπτομέρεια απ' το εικονογραφημένο βιβλίο όπου η Λουίζ μου διάβαζε την ιστορία της Σαρλότ. Ένα πρωί, η Σαρλότ βρήκε στην καρέκλα πλάι στο κρεβάτι της ένα αυγό μεγάλο όσο αυτή η ίδια, φτιαγμένο από ροζ ζάχαρη· κι εμένα με μάγεψε τούτο τ' αυγό. Ήταν μήτρα και λίκνο συνάμα, εκείνη όμως μπορούσε να το τραγανίσει. Από τότε, η Σαρλότ αρνιότανε να φάει οτιδήποτε άλλο κι έτσι μίκραινε μέρα τη μέρα ωσότου έγινε τόσο δα· λίγο έλειψε να πνιγεί σε μια κατσαρόλα, η μαγείρισσα την έριξε από απροσεξία στον σκουπιδοτενεκέ κι ένας ποντικός την παρέσυρε καθώς περνούσε. Την έσωσαν όμως, και η Σαρλότ, πανικόβλητη, μετανιωμένη, ξανάρχισε να τρώει τόσο λαίμαργα που τελικά φούσκωσε κι έγινε σαν μεγάλο μπαλόνι: και η μαμά της πήγε στον γιατρό ένα πλάσμα που θύμιζε γιγάντιο ασκί. Κοιτούσα, με μια λαχτάρα συνετή, πρέπει να πω, εικόνες με διατροφή που της είχε συστήσει ο γιατρός: ένα φλιτζάνι σοκολάτα, ένα αυγό βραστό, μια ροδοψημένη κοτολέτα. Η Σαρλότ επανήλθε στα κανονικά της κι εγώ βγήκα σώα και αβλαβής από αυτή την περιπέτεια η οποία, στην αρχή, μ' έκανε ένα τόσο δα πλασματάκι και μετά μια χοντρέλα.

Μεγάλωνα κι άλλο κι άλλο, και ήξερα πως ήμουν καταδικασμένη να ζω σαν εξόριστη απ' την παιδική μου ηλι-

κία· γύρευα καταφύγιο στην εικόνα μου. Κάθε πρωί, η Λουίζ μου κατσάρωνε τα μαλλιά με κορδελάκια κι εγώ κοιτάζα με ικανοποίηση στον καθρέφτη το πρόσωπό μου πλαισιωμένο από μακριές μπουκλές – οι γαλανομάτες μελαχρινές δεν είναι κάτι το συνηθισμένο, έτσι μου έλεγαν, κι εγώ άρχισα να εκτιμώ την αξία των σπάνιων πραγμάτων. Ο εαυτός μου μου άρεσε, ήθελα όμως ν' αρέσω και στους άλλους. Οι φίλοι των γονιών μου ενθάρρυναν τη ματαιοδοξία μου· με κολάκευαν ευγενικά, με κανάκευαν. Τριβόμουν πάνω στις γούνες και στα σατινένια μπούστα των κυριών· θαύμαζα ακόμα περισσότερο τους κυρίους γιατί είχαν μουστάκια, μύριζαν ταμπάκο, μιλούσαν με φωνή βαριά, μ' έπαιρναν αγκαλιά και με σήκωναν ψηλά ίσαμε το ταβάνι σχεδόν. Το δικό τους ενδιαφέρον ήθελα να προσελκύω κυρίως· έκανα διάφορες χαζομάρες, στασιό δεν είχα, γυρεύοντας μια ματιά ή μια λέξη που θα μ' έβγαζε απ' τον κόσμο της παιδικής ηλικίας και θα μ' έκανε να υπάρχω στον δικό τους, στον κόσμο των μεγάλων. Ένα βράδυ, παρουσία ενός φίλου του μπαμπά, έσπρωξα πεισμωμένη από μπροστά μου ένα πιάτο με ψητά λαχανικά· σε μια καρτ ποστάλ που μας έστειλε από τις διακοπές του, ο συγκεκριμένος φίλος ρωτούσε με χιούμορ: «Η Σιμόν τρελαίνεται ακόμη για ψητά λαχανικά;». Ο γραπτός λόγος είχε πολύ μεγαλύτερο κύρος απ' τον προφορικό, βρισκόμουν στους εφτά ουρανούς. Το είχε προσέξει! Την επόμενη φορά που συναντήσαμε τον κύριο Νταρντέλ, μπροστά στην εκκλησία της Νοτρ-Νταμ-ντε-Σαν, προέβλεπα κιόλας τα εξάισια πειράγματά του· προσπάθησα να τα προκαλέσω· καμιά

ανταπόκριση. Επέμεινα, μα μου είπαν σε έντονο ύφος να σωπάσω. Θιγμένη, ανακάλυψα το εφήμερο της δόξας.

Συνήθως, δεν είχα τέτοιου είδους απογοητεύσεις. Στο σπίτι, ακόμα και το πιο ασήμαντο γεγονός προξενούσε ατέλειωτα σχόλια· άκουγαν με χαρά μεγάλη τις ιστορίες μου, επαναλάμβαναν ό,τι χαριτωμένο έλεγα. Παππούδες, θείοι, θείες, ξαδέλφια, μια ολόκληρη οικογένεια επιβεβαίωνε τη σπουδαιότητά μου. Επιπλέον, μια ολόκληρη στρατιά υπερφυσικών πλασμάτων έσκυβε πάνω μου προστατευτικά! Μόλις έκανα τα πρώτα μου βήματα, η μαμά με πήγε στην εκκλησία· μου έδειξε τα κέρινα και γύψινα ομοιώματα, καθώς και τις ζωγραφισμένες στους τοίχους εικόνες, του μικρού Χριστού, του Θεού Πατέρα, της Παρθένου Μαρίας και των αγγέλων, απ' τους οποίους ο ένας μάλιστα ήταν, όπως η Λουίζ, ο φύλακας άγγελός μου. Ο ουρανός μου ήταν διάσπαρτος με μυριάδες καλοσυνάτα βλέμματα.

Εδώ κάτω, στη γη, είχα τη μαμά και την αδελφή της που ασχολούνταν με ζήλο μαζί μου. Η γιαγιά είχε ρόδινα μάγουλα, άσπρα μαλλιά και φορούσε διαμαντένια σκουλαρίκια· πιπίλιζε κάτι παστίλιες μαστίχας, σκληρές και στρογγυλές σαν κουμπιά για μποτίνια, των οποίων τα διάφανα χρώματα με μάγευαν· τη γιαγιά, την αγαπούσα πολύ γιατί ήταν γριά· αγαπούσα και τη θεία Λιλί γιατί ήταν νέα· ζούσε με τους γονείς της, λες κι ήτανε κάνα κοριτσάκι, και την ένιωθα πιο κοντά μου απ' τους άλλους. Ροδοκόκκινος, φαλακρός, με ψαρό αραιό γενάκι στο πιγούνι, ο παππούς με κρατούσε απ' τα χέρια και μ' έκανε να χορο-

πηδάω στις μύτες των παπουτσιών του, μα η φωνή του ήτανε τόσο τραχιά που ποτέ δεν καταλάβαινες αν χωράτευσ ή αν γκρίνιαζε. Κάθε Πέμπτη μεσημέρι έτρωγα στο σπίτι τους: κροκέτες, μπλανκέτ, δηλαδή μοςχάρι με λευκή σάλτσα και ιλ-φλοτάντ* η γιαγιά έκανε το παν για να μ' ευχαριστήσει. Μετά το φαγητό, ο παππούς λαγοκοιμόταν σε μια ταπετσαρισμένη πολυθρόνα, κι εγώ έπαιζα, κάτω απ' το τραπέζι, προσπαθώντας να μην κάνω τον παραμικρό θόρυβο. Ύστερα, εκείνος έφευγε. Και τότε η γιαγιά έβγαζε απ' τον μπουφέ τη μεταλλική σβούρα και, ενόσω αυτή γύριζε, εμείς περνούσαμε πάνω της χρωματιστές χάρτινες ροδέλες στον πισινό ενός μολυβένιου ανθρωπάκου που τον έλεγε «Ο μπαρμπα-Κουράδης»** άναβε μια άσπρη κάψουλα απ' όπου έβγαине μια καφετιά σερπαντίνα. Έπαιζε μαζί μου ντόμινο, παιχνίδια με τράπουλα, ξυλάκια... Ένιωθα να πνίγομαι σε τούτη την τραπεζαρία που ήτανε πιο γεμάτη κι απ' την αποθήκη παλαιοπωλείου· στους τοίχους δεν υπήρχε σπιθαμή κενό· ταπισερί, φαγεντιανά πιάτα, πίνακες με θαμπωμένα χρώματα· ένας μάλιστα απεικόνιζε μια γεμιστή γαλοπούλα πάνω σε έναν σωρό από καταπράσινα λάχανα· τα πλαϊνά τραπεζάκια ήταν καλυμμένα με βελούδα, σατέν και περίτεχνες δαντέλες· οι ασπιδίστρες στα καλογυαλισμένα μπρούντζινα κασπό με γέμιζαν θλίψη.

* Île flottante: Κλασικό γαλλικό επιδόρπιο που η ονομασία του σημαίνει «νησί που επιπλέει». Πάνω σε μια «λίμνη» από κρεμ ανγκλέζ, επιπλέει σαν νησί μια μαρέγκα με καραμέλα ή αμύγδαλα.

** Παιχνίδι που αναπαρίστανε έναν άντρα σε στάση αφόδευσης.

Πότε πότε, έβγαينا βόλτα με τη θεία Λιλί' δεν ξέρω πώς γινόταν, αλλά συνήθως πηγαίναμε στις ιπποδρομίες. Ένα απόγευμα μάλιστα, όπου καθόμουν πλάι της σε μια εξέδρα του Ισί-λε-Μουλινό, είδα δίπλανα και μονόπλανα στον ουρανό. Τα πηγαίναμε καλά οι δυο μας. Από τις πιο μακρινές, τις πιο ευχάριστες αναμνήσεις μου είναι οι μέρες που περνούσα μαζί της στο Σατοβιλέν, στην περιοχή του Άνω Μάρνη, στο σπίτι μιας αδελφής της γιαγιάς. Η ηλικιωμένη θεία Αλίζ, που είχε χάσει πριν από χρόνια θυγατέρα και άντρα, αργόσβηνε μόνη και κουφή, σε ένα μεγάλο σπίτι με κήπο ολόγυρα. Η μικρή πόλη, με τα στενά δρομάκια και τα χαμηλά σπίτια έμοιαζε λες κι είχε βγει απ' τις σελίδες κάποιου εικονογραφημένου βιβλίου με παραμύθια· τα ξύλινα παντζούρια, διάτρητα με τριφύλλια και καρδιές, ήταν στερεωμένα στους τοίχους με άγκιστρα που κατέληγαν σε ανθρωπόμορφες φιγούρες· τα ρόπτρα είχαν σχήμα χεριού· μια μεγαλόπρεπη πύλη οδηγούσε στον μεγάλο κήπο όπου ζαρκάδια έτρεχαν πέρα δώθε· αγριοτριανταφυλλιές αγκάλιαζαν έναν πέτρινο πύργο. Οι γεροντοκόρες της κωμόπολης έκαναν μεγάλες χαρές όταν μ' έβλεπαν. Η δεσποινίς Ελίζ μου έδινε μπισκότα σε σχήμα καρδιάς. Η δεσποινίς Μαρτ είχε ένα μαγικό ποντίκι σε γυάλινο κουτί· έγραφε μια ερώτηση σε ένα καρτελάκι και το έσπρωχνες σε μια σχισμή· το ποντίκι στριφογύριζε και μετά χτυπούσε με τη μουσούδα του ένα μεταλλικό διαχωριστικό του κουτιού κι εσύ έπαιρνες την απάντηση τυπωμένη σε χαρτάκι. Αυτό που μ' εντυπωσίασε πιο πολύ απ' όλα ήτανε τ' αυγά που είχαν πάνω τους μαύρα σημάδια λες κι ήταν ζωγραφισμένα με κάρβουνο, και τα

γεννούσαν οι κότες του γιατρού Μας. Εγώ η ίδια τα μάζεψα απ' το κοτέτσι, πράγμα που μου επέτρεψε ν' αποστομώσω κάποτε μια δύσπιστη φιλενάδα μου: «Εγώ τα 'πιασα, με τα χεράκια μου!». Στον κήπο της θείας Αλίσ μου άρεσαν οι καλοκλαδεμένοι ίταμοι, η μυστηριακή ευωδιά των πυξαριών και, κάτω από μια αναδεντράδα, έβλεπες κάτι που σε ξένιζε ευχάριστα: ένας βράχος που ήταν κι έπιπλο, ένα πέτρινο τραπέζι. Ένα πρωί είχε καταιγίδα· περνούσα ωραία με τη θεία Λιλί στην τραπεζαρία όταν, ξάφνου, ένας κεραυνός χτύπησε το σπίτι· ήταν ένα σοβαρό γεγονός που με γέμιζε περηφάνια· όταν μου συνέβαινε κάτι σημαντικό, νόμιζα πως ήμουν *κάποια*. Γνώρισα όμως κι άλλη ικανοποίηση, πιο εκλεπτυσμένη αυτή τη φορά. Στον τοίχο των βοηθητικών χώρων είχαν φυτρώσει κληματοσίδες· ένα πρωί, η θεία Αλίσ με φώναξε να πάω κοντά της αλλά με φωνή κοφτή, τοιριχτή· ένα λουλούδι ήταν πεσμένο καταγής· με κατηγόρησε ότι εγώ το είχα κόψει. Το ν' αγγίζεις τα λουλούδια του κήπου ήταν έγκλημα που τη σοβαρότητά του την ήξερα πολύ καλά, όμως δεν το είχα κάνει εγώ και διαμαρτυρήθηκα. Η θεία Αλίσ δεν με πίστεψε. Η θεία Λιλί με υπερασπίστηκε σθεναρά. Σε αυτήν με είχαν εμπιστευτεί οι γονείς μου, κι αυτή ήταν ο μοναδικός κριτής μου· η θεία Αλίσ με το γέρικο, φακιδιασμένο πρόσωπό της έμοιαζε με τις κακές μάγισσες που κυνηγάνε τα παιδιά· εγώ παρακολουθούσα πανευτυχής τη μάχη που έδιναν υπέρ μου οι δυνάμεις του καλού ενάντια στο λάθος και στην αδικία. Στο Παρίσι, γονείς και παππούδες, όλοι τους αγανακτισμένοι, πήραν το μέρος μου κι εγώ απολάμβανα τον θρίαμβο της αρετής μου.

Ήμουν ένα πολύ χαρούμενο κοριτσάκι, που το προστάτευαν, το κανάκευαν, του πρόσφεραν διαρκώς καινούργια πράγματα και χαίρονταν να το βλέπουν να διασκεδάζει. Κι όμως, κάτι δεν πήγαινε καλά, είχα ξεσπάσματα θυμού και τότε, με το πρόσωπο μπλαβιασμένο, έπεφτα στο πάτωμα με σπασμούς. Μια φορά –τρεισήμισι χρονών ήμουν– τρώγαμε στο ηλιόλουστο αίθριο ενός μεγάλου ξενοδοχείου στην Ντιβόν λε-Μπεν· κάποιος μου έδωσε ένα σκουροκόκκινο δαμάσκηνο κι εγώ άρχισα να το ξεφλουδίζω. «Μη!» τσίριξε η μαμά, και να με ξαπλωμένη στο τσιμέντο ουρλιάζοντας. Μια άλλη φορά, έσκουζα διασχίζοντας όλο το μπουλβάρ Ρασπαίγ επειδή η Λουίζ με πήρε με το ζόρι απ' την Πλας Μπουσικό όπου έπαιζα με τα χώματα. Σε τέτοιες στιγμές, μήτε οι οργισμένες ματιές της μαμάς μήτε ο αυστηρός τόνος της Λουίζ, μήτε καν οι σπάνιες παρεμβάσεις του μπαμπά είχαν αποτέλεσμα. Ούρλιαζα τόσο δυνατά, και για τόση ώρα, που, κάποιες φορές, στους Κήπους του Λουξεμβούργου, νόμιζαν ότι κάποιος με βασάνιζε. «Καημενούλι μου!» είπε κάποτε μια κυρία δίνοντάς μου μια καραμέλα. Κι εγώ την ευχαρίστησα με μια κλοτσιά. Αυτό το συμβάν έκανε πολύ μεγάλη αίσθηση· μια χοντρή κυριούλα με μουστάκι, συγγραφέας ήτανε, το εξιστόρησε στο περιοδικό *Η υποδειγματική κούκλα*. * Μοιραζόμουν με τους

* *La Poupée modèle*: Περιοδικό της εποχής που απευθυνόταν στα κορίτσια της αστικής τάξης. Μέσα από ιστορίες και συμβουλές για κούκλες, δινόταν έμφαση στον καθωσπρεπισμό, στις χριστιανικές αρετές και στο πώς θα γίνουν υποδειγματικές σύζυγοι και μητέρες.

γονείς μου έναν απέραντο σεβασμό για κάθε λογής έντυπο· όταν η Λουίζ μου διάβαζε μια ιστορία, ένιωθα πως είμαι κάποια άλλη, σπουδαία· λίγο λίγο όμως κάτι μ' ενοχλούσε. «Συχνά, η καημένη η Λουίζ έκλαιγε πικρά σαν νοσταλγούσε τα πρόβατά της» έγραφε η θεία μου. Η Λουίζ δεν έκλαιγε ποτέ· δεν είχε πρόβατα κι άλλωστε μ' αγαπούσε· και πώς να συγκρίνεις ένα κοριτσάκι με ένα πρόβατο; Από εκείνη τη μέρα, άρχισα να ψυλλιάζομαι ότι η λογοτεχνία δεν είχε και τόσο ξεκάθαρες σχέσεις με την αλήθεια.

Συχνά αναρωτιόμουν ποια ήταν η αιτία αυτών των ξεσπασμάτων, ποιο το νόημά τους. Πιστεύω ότι, εν μέρει, οφείλονταν σε μια παρορμητική ζωτικότητα και σε μια παντελή έλλειψη αυτοσυγκράτησης που δεν μ' εγκατέλειψαν ποτέ εντελώς. Καθώς εξωθούσα τις απέχθειές μου μέχρι ναυτίας και τις σφοδρές επιθυμίες μου μέχρι εμμονής, μια άβυσσος χώριζε τα πράγματα που μου άρεσαν από εκείνα που μισούσα. Δεν μπορούσα να μένω αδιάφορη στην απότομη πτώση απ' την πλησμονή στην ένδεια, απ' την ευδαιμονία στη φρίκη· το αποδεχόμουν μόνο αν το θεωρούσα αναπόφευκτο· ποτέ δεν ξεσπούσα την οργή μου σε κάποιο απλό αντικείμενο. Αρνιόμουν όμως να ενδώσω σε τούτη την αδιόρατη δύναμη: τις λέξεις. Κι αυτό που μ' εξόργιζε ήταν ότι μια φράση που κάποιος πετούσε ανέμελα, «πρέπει... δεν πρέπει», γκρέμιζε σε μια στιγμή όλα μου τα σχέδια, δηλητηρίαζε όλη μου την ευτυχία. Το αυθαίρετο των προσταγών και των απαγορεύσεων που πάντως τους προσέκρουα ήταν η απόδειξη της αντίφασής τους· χτες, ξεφλούδισα ένα ροδάκινο: και γιατί όχι εκείνο το

δαμάσκηνο; Γιατί έπρεπε να σταματάω το παιχνίδι μου τη στιγμή ακριβώς που μου λένε; Παντού αντιμέτωπη με πειθαναγκασμούς, μα πουθενά δεν έβλεπα την αναγκαιότητά τους. Στο βάθος αυτών των αμείλικτων νόμων που πέφτουν πάνω μου και με πλακώνουν σαν βαριές πέτρες, διέκρινα ένα ιλιγγιώδες κενό: ήτανε το βάραθρο μες στο οποίο καταποντιζόμουν κι όλο μου το είναι τρανταζόταν απ' τις οργισμένες κραυγές μου. Έπεφτα στο πάτωμα, χτυπιόμουν, αντιστεκόμουν με όλο μου το κορμί στην ανυπόστατη δύναμη που με τυραννούσε· την υποχρέωνα ν' αποκτήσει μια υλική μορφή· με άρπαζαν από τα χέρια, μ' έκλειναν στη σκοτεινή αποθήκη με τις σκούπες και τα ξεσκονιστήρια· εκεί, μπορούσα να κλοτσάω ή να χτυπάω πραγματικούς τοίχους αντί να παλεύω με την αδιόρατη βούληση των άλλων. Ήξερα καλά πόσο μάταιος ήταν ο αγώνας· από τη στιγμή που η μαμά μού πήρε απ' τα χέρια το ζουμερό δαμάσκηνο, που η Λουίζ έβαζε το κουβαδάκι και τα φτυάρια μου στο καλάθι της, ήξερα πως είχα ηττηθεί· εγώ όμως δεν τα παρατούσα. Ολοκλήρωνα την ήττα μου. Οι σπασμοί και τα δάκρυα που μου θόλωναν τα μάτια συνέτριβαν τον χρόνο, έσβηναν τον χώρο, καταστρέφοντας μεμιάς το αντικείμενο της επιθυμίας μου και τα εμπόδια που με χώριζαν απ' αυτό. Βούλιαξα στα σκοτάδια της αδυναμίας· μονάχα ο γυμνός εαυτός μου απόμενε, που ξέσπαγε σε παρατεταμένες κραυγές και ουρλιαχτά.

Όχι μόνο οι μεγάλοι ταπείνωναν τη βούλησή μου, αλλά επιπλέον αισθανόμουν και βορά των συνειδήσεών τους, που ενίοτε έπαιζαν τον ρόλο ενός μεγαλόψυχου καθρέφτη·

άλλοτε πάλι είχαν τη δύναμη να μου κάνουν μάγια· με μεταμόρφωναν σε ζώο, σε πράγμα. «Τι ωραία ποδαράκια έχει η μικρούλα!» είπε κάποτε μια κυρία κι έσκυψε να με χαϊδέψει. Αν μπορούσα να πω μέσα μου: «Τι ανόητη κυρία! Με περνάει για σκυλάκι!» θα είχα γλιτώσει. Μα στην ηλικία των τριών, δεν είχα άλλο τρόπο να ξεφύγω απ' αυτή την ηλίθια φωνή, απ' αυτό το αδηφάγο χαμόγελο παρά μόνο να σωριαστώ στριγκλίζοντας στο πεζοδρόμιο. Αργότερα, έμαθα να υπερασπίζομαι τον εαυτό μου διαφορετικά· όμως οι απαιτήσεις μου μεγάλωναν· έφτανε να μου φερθεί κάποιος λες κι ήμουν μωρό για να με πληγώσει· μολονότι διέθετα περιορισμένη γνώση και ικανότητα, πίστευα πως είμαι ένα πλήρως ανεπτυγμένο άτομο. Μια μέρα, στην Πλας Σεν Σιλπίς, περπατώντας πιασμένες χέρι χέρι με τη θεία Μαργκερίτ, που δεν είχε ιδέα πώς έπρεπε να μου μιλήσει, ξάφνου αναρωτήθηκα: «Πώς με βλέπει άραγε;» κι αμέσως ένιωσα ένα έντονο αίσθημα υπεροχής γιατί εγώ ήξερα τι υπήρχε στα τρίαβαθά μου, ενώ εκείνη όχι· παραπλανημένη απ' την εξωτερική όψη, ούτε καν υποπτευόταν ότι το άγουρο κορμί μου έκρυβε μέσα του τα πάντα· υποσχέθηκα στον εαυτό μου να μη λησμονήσω ποτέ, όταν θα ήμουν πια μεγάλη, ότι το πεντάχρονο παιδί είναι κιόλας ένα ολοκληρωμένο πλάσμα. Αυτό ακριβώς αρνούνταν ν' αποδεχτούν οι μεγάλοι και, όταν με αντιμετώπιζαν με συγκατάβαση, εγώ ένιωθα πάραυτα προσβεβλημένη. Ήμουν τόσο στρυφνή όσο μια κατάκοιτη γριά. Κι όταν η γιαγιά έκανε ζαβολιές στα χαρτιά για να μ' αφήνει να κερδίζω ή όταν η θεία Λιλί μου έβαζε γελοιωδώς εύκολα αινίγματα,

μου 'ρχόταν τρέλα. Συχνά υποπτευόμουν ότι οι μεγάλοι έπαιζαν θέατρο· τους εμπιστευόμουν υπερβολικά για να φανταστώ ότι, τελικά, τον εαυτό τους ξεγελούσαν· νόμιζα ότι όλα ετούτα τα έκαναν, σε συνεννόηση μεταξύ τους, επίτηδες για να με πειράξουν. Μια φορά, σε ένα εορταστικό γεύμα, ο παππούς θέλησε να τσουγκρίσουμε τα ποτήρια μας, κι εγώ έπαθα παροξυσμό θυμού. Μια μέρα που είχα τρέξει πολύ, η Λουίζ πήρε ένα μαντίλι για να σκουπίσει το ιδρωμένο μου μέτωπο, αλλά εγώ την έσπρωξα οργισμένη γιατί η χειρονομία της μου φάνηκε ψεύτικη. Μόλις υποψιαζόμουν, δίκαια ή άδικα, πως εκμεταλλεύονταν την αφέλειά μου για να με χειραγωγήσουν, τσινούσα.

Η βιαιότητά μου τους τρόμαζε. Με μάλωναν, πότε πότε με τιμωρούσαν αλλά λίγο· σπανίως με χαστούκιζαν. «Αν αγγίξεις τη Σιμόν, μπλαβίζει ολόκληρη» έλεγε η μαμά. Κάποτε, ένας θείος μου εξοργίστηκε τόσο πολύ μαζί μου που δεν κρατήθηκε: ξαφνιάστηκα τόσο που η κρίση μου σταμάτησε μεμιάς. Πιθανόν να μπορούσαν κι άλλοι να με στρώσουν τόσο εύκολα· όμως οι γονείς μου δεν έπαιρναν τα ξεσπάσματά μου και πολύ στα σοβαρά. Ο μπαμπάς, διακωμωδώντας κι εγώ δεν ξέρω ποιον, γελούσε ολόκληρος όταν σχολίαζε ξανά και ξανά: «Αυτό το παιδί είναι αντικοινωνικό». Έλεγαν επίσης για μένα, με μια υποψία περηφάνιας πάντως: «Η Σιμόν πεισμώνει σαν μουλάρι». Εγώ το εκμεταλλεύτηκα. Επέτρεπα στον εαυτό μου κάθε καπρίτσιο· δεν υπάκουα μόνο και μόνο για την ευχαρίστηση της ανυπακοής. Στις οικογενειακές φωτογραφίες έβγαζα τη γλώσσα, γύριζα την πλάτη· γύρω μου όλοι γελούσαν.

Αυτές οι ασήμαντες νίκες ενθάρρυναν την πεποίθησή μου ότι οι κανόνες, τα τελετουργικά, οι καθημερινές συνήθειες δεν είναι κάτι το αξεπέραστο· βρίσκονται στη ρίζα μιας κάποιας αισιοδοξίας που επέμενε παρά την αυστηρή διαπαιδαγώγηση.

Όσο για τις ήττες μου, αυτές δεν μου προκαλούσαν ούτε ταπείνωση ούτε μνησικακία· όταν, ύστερα από κλάματα και φωνές, τελικά υποχωρούσα, ήμουν τόσο αποκαμωμένη για να κλωθογυρίζω τη στενοχώρια μου· συχνά μάλιστα, ξεχνούσα και τον λόγο της εξέγερσής μου. Και τότε, ντρεπόμεν για τις υπερβολές μου τις οποίες δεν μπορούσα πια να δικαιολογήσω και το μόνο που ένιωθα ήταν οι τύψεις· μα κι αυτές γρήγορα εξαφανίζονταν, γιατί η συγχώρεση μου δινόταν πάντα πολύ εύκολα. Κοντολογίς, οι εκρήξεις μου ήταν ένα αντιστάθμισμα στην αυθαιρεσία των νόμων που με καταπίεζαν· χάρη σ' αυτές, δεν με κατέτρωγαν σιωπηρές μνησικακίες. Ποτέ δεν πήρα στα σοβαρά το θέμα της εξουσίας. Οι συμπεριφορές των μεγάλων μου φαίνονταν ύποπτες στον βαθμό που αντανakλούσαν το αμφίσημο της παιδικής ηλικίας: στην πραγματικότητα, ενάντια σε αυτές επαναστατούσα. Δεχόμουν όμως ανεπιφύλακτα τις αξίες και τα δόγματα που άκουγα γύρω μου.

Οι δύο βασικές κατηγορίες σύμφωνα με τις οποίες είχα διαμορφωθεί ο κόσμος μου ήταν το Καλό και το Κακό. Εγώ κατοικούσα στην περιοχή του Καλού όπου κυριαρχούσαν, άρρηκτα δεμένες, η ευτυχία και η αρετή. Είναι αλήθεια ότι γνώρισα κάποιες μορφές πόνου ο οποίος μου φαινόταν αδικαιολόγητος: τύχαινε να χτυπήσω το κεφάλι μου, να

γδάρω τον αγκώνα μου ή κάποιο έκζεμα να παραμορφώσει το πρόσωπό μου· κι εγώ τοίριζα ενόσω ο γιατρός μου καυτηρίαζε με νιτρικό άργυρο τις φλύκταινες. Τέτοια απρόβλεπτα συμβάντα όμως ξεχνιούνταν γρήγορα και δεν κλόνιζαν τα πιστεύω μου: οι χαρές και οι λύπες των ανθρώπων συμβαδίζουν με τις αξίες τους.

Ζώντας στην επικράτεια του Καλού, κατάλαβα αμέσως ότι είχε ποικίλες αποχρώσεις και διαβαθμίσεις. Ήμουν ένα καλό κοριτσάκι, με τα λάθη του βέβαια· η θεία Αλίσ προσευχόταν ακατάπαυστα, σίγουρα θα πήγαινε στον παράδεισο, αν και ήταν πολύ άδικη απέναντί μου. Μεταξύ εκείνων που όφειλα ν' αγαπώ και να σέβομαι, υπήρχαν ορισμένοι τους οποίους οι γονείς μου κατέκριναν. Ακόμα και ο παππούς και η γιαγιά δεν γλίσωναν από τα βέλη της κριτικής τους· είχαν κάτι μπερδέματα με κάποια ξαδέλφια με τα οποία η μαμά βλεπόταν τακτικά και που εγώ τα συμπαθούσα πολύ. Η λέξη «μπέρδεμα», που θύμιζε κουβάρια πεταμένα ανάκατα σε ένα καλάθι, δεν μου άρεσε καθόλου· γιατί οι άνθρωποι έχουν μπερδέματα μεταξύ τους; Πώς γίνεται; Μου φαίνονταν λυπηρά τέτοιου είδους μπερδέματα. Εγώ έπαιρνα πάντα το μέρος της μαμάς. «Πού ήσασταν χτες;» με ρωτούσε η θεία Λιλί. «Δεν θα σας πω· μου το έχει απαγορεύσει η μαμά». Εκείνη έριχνε ένα βλέμμα όλο νόημα στη μαμά. Κάποιες φορές έκανε και πικρόχολα σχόλια όπως: «Α ωραία! Η μαμά σου είναι όλη την ώρα έξω, ε;» Η κακεντρέχειά τους τις υποβάθμιζε στα μάτια μου δίχως να πλήττει στο ελάχιστο τη μαμά. Όμως, τα λόγια τους δεν αλλοίωναν την αγάπη μου για κείνους.

Το θεωρούσα φυσικό και, κατά μία έννοια, ικανοποιητικό που αυτοί οι δευτεραγωνιστές ήταν λιγότερο άμεμπτοι από τις υπέρτατες θεότητές μου: το αλάθητο το μονοπωλούσαν οι γονείς μου και η Λουίζ.

Μια πύρινη σπάθα χώριζε το Καλό απ' το Κακό· ποτέ μου δεν την είχα δει. Κάποιες φορές, οι γονείς μου μιλούσαν με τόνο μνησικό από την αγανάκτηση και τον θυμό τους, μάντευα ότι ακόμα και στον περίγυρό τους υπήρχαν όντως μαύρα πρόβατα· δεν ήξερα ποιοι ήταν μήτε και τα παραπτώματά τους. Το Κακό κρατούσε τις αποστάσεις του. Φανταζόμουν τα πειθήνια όργανά του μόνο μέσα από μυθικές φιγούρες: ο διάβολος, η κακιά μάγισσα Καραμπός,* οι αδελφές της Σταχτοπούτας· μιας και ποτέ δεν είχα δει αυτές τις φιγούρες ζωντανές μπροστά μου, τις θεωρούσα αερικά· ο Κακός αμάρτανε όπως ακριβώς η φωτιά καίει, έτσι, αδικαιολόγητα, αναπόφευκτα· η κόλαση ήταν ο φυσικός του χώρος, το ατέλειωτο μαρτύριο η μοίρα του, κι εμένα μου φαινόταν ιεροσυλία να τον λυπηθώ για τα βάσανά του. Για να είμαι ειλικρινής, τα πυρωμένα σιδεροπάπουτσα που φόρεσαν οι νάνοι στη μητριά της Χιονάτης ή οι φλόγες που έκαιγαν τον Εωσφόρο δεν μου έφεραν ποτέ κατά νου την εικόνα σάρκας που σφαδάζει. Δράκοι, μάγισσες, δαίμονες, κακές μητριές και δήμιοι, όλα ετούτα τ' απάνθρωπα πλάσματα συμβόλιζαν μια αφηρημένη δύναμη και τα μαρτύριά τους απεικόνιζαν με αφηρημένο τρόπο τη δίκαιη ήττα τους.

* Αναφορά στο παραμύθι *Η ωραία κοιμωμένη* του Σαρλ Περό.

Όταν έφυγα για τη Λυών με τη Λουίζ και την αδελφή μου, έτρεφα την ελπίδα ότι θ' αντίκριζα τον Εχθρό κατα-πρόσωπο. Μας είχαν προσκαλέσει κάτι μακρινά ξαδέλφια που έμεναν σε ένα σπίτι με μεγάλο κήπο, σε κάποιο προά-στιο της πόλης. Η μαμά μου είπε πως οι μικροί Σιρμιόν είχαν χάσει τη μητέρα τους, ότι συνήθως δεν ήταν πάντα φρόνιμοι, ότι δεν έκαναν την προσευχή τους· μου είπε ακόμα πως δεν θα 'πρεπε να θυμώσω αν αυτοί με κορόι-δευαν όταν εγώ θα έκανα τη δική μου. Απ' αυτό κατάλαβα ότι ο πατέρας τους, ένας ηλικιωμένος καθηγητής της ια-τρικής, δεν πίστευε στον Θεό. Είδα τον εαυτό μου ως λευκοντυμένη αγία Βλανδίνα λίγο προτού τη ρίξουν στα λιοντάρια: απογοητεύτηκα, όμως, γιατί κανείς δεν προ-σπάθησε να με κάνει μάρτυρα. Κάθε φορά που ο θείος Σιρμιόν έφευγε απ' το σπίτι, μουρμούριζε μέσα απ' τη γενειάδα του: «Γεια σας, ο Θεός μαζί σας» άρα λοιπόν δεν ήταν ειδωλολάτρης. Τα επτά ξαδέλφια μου, ηλικίας από δέκα ως είκοσι χρονών, ασφαλώς και συμπεριφέρονταν με πολύ παράξενο τρόπο· πετούσαν, μέσα από τα κάγκελα του κήπου, πέτρες στα παιδιά που περνούσαν, δέρνονταν μεταξύ τους, βασάνιζαν μια μικρή ορφανή, λίγο χαζούλα, που έμενε στο σπίτι· τη νύχτα, για να την τρομάξουν, έβγαζαν απ' το γραφείο του πατέρα τους έναν σκελετό και τον τύλιγαν με άσπρο σεντόνι. Μόλο που αυτές οι παρε-κτροπές με αναστάτωναν, τις έβρισκα εντούτοις άκακες· δεν διέκρινα τα βαθιά σκότη του Κακού. Έπαιζα ήσυχα ανάμεσα στις φουντωτές ορτανσίες και η άλλη όψη του κόσμου μου έμενε κρυφή.

Ένα βράδυ όμως νόμισα ότι η γη έφευγε κάτω απ' τα πόδια μου.

Είχαν έρθει να μας δουν οι γονείς μου. Ένα απόγευμα, η Λουίζ μας πήγε, έμενα και την αδελφή μου, στο πανηγύρι της ενορίας όπου το καταφχαριστηθήκαμε. Όταν φύγαμε απ' τη γιορτή, είχε σουρουπώσει. Μιλούσαμε, γελούσαμε, εγώ μασουλούσα ένα από κείνα τα ψευτοπράματα που τόσο μου άρεσαν –ένα γλειφιτζούρι γλυκόριζας– όταν, εντελώς απρόσμενα, σε μια στροφή του δρόμου, εμφανίστηκε η μαμά. Φορούσε στο κεφάλι ένα μεγάλο μαντίλι από πράσινη μουσελίνα και το πάνω χείλος της ήταν πρησμένο: τι ώρα είναι αυτή που γυρίζαμε; Ήταν η πιο μεγάλη, ήταν η «Κυρία», και είχε το δικαίωμα να μαλώνει τη Λουίζ· αλλά εμένα δεν μου άρεσε η έκφραση αποδοκιμασίας μήτε και ο τόνος της φωνής της· δεν μου άρεσε μήτε και να βλέπω στα καρτερικά μάτια της Λουίζ κάτι που δεν υποδήλωνε φιλία. Εκείνο το βράδυ –ή κάποιο άλλο, όμως στη θύμησή μου τα δύο συμβάντα συνδέονται στενά– ήμουν στον κήπο με τη Λουίζ και κάποιον άλλον που δεν μου 'ρχεται τ' όνομά του· είχε νυχτώσει πια· στη σκοτεινή πρόσοψη του σπιτιού ήταν ανοιχτό το παράθυρο μιας φωτισμένης κάμαρας· διέκρινες δυο σιλουέτες και άκουγες δυνατές φωνές: «Ο Κύριος και η Κυρία καβγαδίζουν» είπε η Λουίζ. Και τότε, ο κόσμος μου γύρισε ανάποδα. Αδύνατο ο μπαμπάς και η μαμά να είναι εχθροί, ούτε και η Λουίζ εχθρός τους· όταν το αδύνατο συμβαίνει, ο ουρανός γίνεται ένα με την κόλαση, το σκοτάδι σμίγει με το φως. Βυθίστηκα στο χάος, σε κείνο το χάος που προϋπήρχε της Δημιουργίας.

Ο εφιάλτης δεν κράτησε πολύ: την άλλη μέρα το πρωί, οι γονείς μου μιλούσαν και χαμογελούσαν όπως άλλοτε. Ο σαρκασμός της Λουίζ χαράχτηκε βαθιά στην καρδιά μου, όμως το ξεπέρασα και γρήγορα μάλιστα: υπήρχαν πολλά καθημερινά συμβάντα που χάνονταν μες στην ομίχλη.

Αυτή η ικανότητα να περνάω στη σιωπή γεγονότα που τα είχα νιώσει τόσο έντονα ώστε να μην τα λησμονήσω ποτέ είναι από τα πράγματα που μ' εντυπωσιάζουν περισσότερο όταν αναθυμάμαι τα πρώτα χρόνια της ζωής μου. Ο κόσμος γύρω μου υψωνόταν αρμονικά βασισμένος σε σταθερές συντεταγμένες κι ευδιάκριτες κατηγορίες. Οι ουδέτερες έννοιες δεν ήταν αποδεκτές: δεν υπήρχε ενδιαμέση θέση ανάμεσα στον προδότη και τον ήρωα, στον αποστάτη και τον μάρτυρα· κάθε ακατάλληλος για βρώση καρπός ήταν δηλητηριώδης· με διαβεβαίωναν ότι «αγαπούσαν» όλους τους συγγενείς, ακόμα και τις πιο δύσμορφες αδελφές της γιαγιάς ή του παππού. Αφότου ψέλλισα τα πρώτα μου λόγια, η εμπειρία μου διέψευσε αυτή την ουσιοκρατία. Το λευκό σπανίως ήταν εντελώς πάλλευκο, και το μαύρο του κακού αμβλυνόταν με κάποιες ανάλαφρες πινελιές· παντού έβλεπα γκρίζο και μεσοτονικές διαβαθμίσεις. Μόνο όταν προσπαθούσα ν' αντιληφθώ τις απαλές αποχρώσεις, χρειαζόμουν τις λέξεις και τότε βρισκόμουν σε ένα σύμπαν άκαμπτων εννοιών. Ό,τι αντίκριζα με τα ίδια μου τα μάτια, ό,τι ένιωθα έντονα έπρεπε, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, να το εντάξω σε μια αυστηρή κατηγορία· οι μύθοι και οι στερεότυπες ιδέες υπερτερούσαν της αλήθειας· αφού δεν μπορούσα

να την καθηλώσω, την άφηνα να χαθεί μες στην ασημαντότητα.

Εφόσον μου ήταν αδύνατο να σκέφτομαι χωρίς να καταφεύγω στις λέξεις, υπέθετα ότι αυτές ήταν ένα ακριβές ισοδύναμο της πραγματικότητας· έτσι μου είχαν μάθει οι μεγάλοι που τους θεωρούσα θεματοφύλακες του απόλυτου: όταν προσδιόριζαν ένα πράγμα, εκχύμωναν την ουσία του, όπως κάποιος εκχυμώνει έναν καρπό για ν' απολαύσει τον χυμό του. Έτσι, δεν έβλεπα κανένα κενό ανάμεσα στη λέξη και στο αντικείμενό της, απ' το οποίο θα μπορούσε να παρεισφρήσει το λάθος· γι' αυτό και υποτάχτηκα στον Λόγο άκριτα, αβίαστα, ακόμα κι όταν οι περιστάσεις μ' εξωθούσαν στην αμφιβολία της αλήθειάς του. Δύο από τα ξαδέλφια μου, τους Σιρμιόν, πιπίλιζαν μια μέρα κάτι μακρουλές караμέλες με άρωμα μήλου: «Είναι καθαριστικό» μου είπαν με τόνο περιπαικτικό. Ο σαρκασμός τους έδειχνε ολοφάνερα ότι με χλεύαζαν· εντούτοις, η λέξη ταυτίστηκε στο μυαλό μου με κείνα τ' ασπριδερά μπαστουνάκια· δεν τα λιγουρεύτηκα ποτέ ξανά γιατί τώρα πλέον μου φαίνονταν σαν ένας ύποπτος συμβιβασμός ανάμεσα στη λιχουδιά και στο φάρμακο.

Θυμάμαι όμως μια περίπτωση όπου οι λέξεις δεν κατάφεραν να με πείσουν. Στις διακοπές μας στην εξοχή, με πήγαιναν καμιά φορά να παίξω με ένα μακρινό μου ξαδελφάκι· έμενε σε ένα ωραίο σπίτι με μεγάλο κήπο ολόγυρα· περνούσα καλά μαζί του. «Το καημένο είναι χαζό» σχολίασε ένα βράδυ ο πατέρας μου. Ο Σαντρί, πολύ πιο μεγάλος από μένα, μου φαινόταν φυσιολογικός επειδή

μου ήταν οικείος. Δεν ξέρω αν μου είχαν ποτέ δείξει ή περιγράψει ηλίθιους· πάντως εγώ τους φανταζόμουν να χασκογελάνε, με σάλια να τρέχουν απ' το στόμα τους, και με βλέμμα απλανές. Όταν ξαναείδα τον Σαντρί μάταια προσπάθησα να ταιριάξω αυτή την εικόνα με το πρόσωπό του· ίσως βαθιά μέσα του, χωρίς να το δείχνει προς τα έξω, να έμοιαζε με ηλίθιο, εγώ όμως αρνιόμουν με πείσμα να το πιστέψω. Κυριευμένη από την επιθυμία να το ξεκαθαρίσω, και από μια σκοτεινή μνησικακία ενάντια στον πατέρα μου ο οποίος πρόσβαλε τον φιλαράκο μου, ρώτησα τη γιαγιά του: «Είναι αλήθεια ότι ο Σαντρί είναι χαζός;». «Όχι βέβαια!» μου αποκρίθηκε με ύφος θιγμένο. Ήξερε καλά τον εγγονό της. Δες ο μπαμπάς να έκανε λάθος; Μυστήριο.

Δεν είχα και τόσο μεγάλο δέσιμο με τον Σαντρί και το συμβάν αυτό, μολονότι με κατέπληξε, ελάχιστα με άγγιξε. Τη μαύρη μαγεία των λέξεων την ανακάλυψα όταν οι λέξεις γράπωσαν την καρδιά μου.

Η μαμά είχε φορέσει, για πρώτη φορά, ένα καινούργιο φουστάνι σε χρώμα κοκκινοπορτοκαλί –«τάνγκο» το έλεγαν– κι εγώ άκουσα τη Λουίζ να λέει στην καμαριέρα του αντικρινού σπιτιού: «Είδες πώς είναι ντυμένη η κυρία, σήμερα; Τι παλαβιάρα!». Μια άλλη μέρα, η Λουίζ κουβέντιαζε με την κόρη της θυρωρού στην είσοδο της πολυκατοικίας· δυο ορόφους πιο πάνω, η μαμά έπαιζε πιάνο και τραγουδούσε· «Α!» είπε η Λουίζ «πάλι η κυρία, άκου τη, σαν νυφίτσα στριγγλίζει». Παλαβιάρα. Νυφίτσα. Οι λέξεις αυτές ήχησαν τρομαχτικά στ' αυτιά μου: τι σχέση είχαν με

τη μαμά που ήταν όμορφη, κομψή, έπαιζε πιάνο και τραγουδούσε τόσο καλά; Κι όμως, η Λουίζ τις είχε ξεστομίσει· πώς να τις μετριάσω; Απέναντι στους άλλους, ήξερα πώς να υπερασπιστώ τον εαυτό μου· μα η Λουίζ! ήταν η δικαιοσύνη και η αλήθεια προσωποποιημένες, και ο σεβασμός μου προς αυτήν μου απαγόρευε να την κρίνω. Το να αμφισβητήσω το γούστο της δεν θα ήταν αρκετό· για να εξουδετερώσω την κακεντρέχειά της, έπρεπε να την καταλογίσω σε μια οξυθυμία και επομένως να παραδεχτώ ότι δεν τα πήγαινε καλά με τη μαμά· στην περίπτωση αυτή, μια από τις δυο είχε άδικο! Όχι. Εγώ τις ήθελα και τις δύο αλάθητες. Προσπάθησα ν' αφαιρέσω από τα λόγια της Λουίζ το νόημά τους· κάποιοι ήχοι, παράξενοι, είχαν βγει απ' το στόμα της για λόγους που μου διέφευγαν. Δεν τα κατάφερα και τόσο καλά. Από εκείνη τη μέρα, κάθε φορά που η μαμά φορούσε μια φανταχτερή τουαλέτα ή τραγουδούσε δυνατά, εγώ ένιωθα πάντα μια κάποια ταραχή. Επιπλέον, ξέροντας τώρα ότι δεν έπρεπε να δίνω και μεγάλη σημασία σε ό,τι έλεγε η Λουίζ, δεν την άκουγα πια με την ίδια υπακοή όπως πριν.

Έτοιμη πάντα να εθελotuφλώ για οτιδήποτε πίστευα πως απειλούσε την ασφάλειά μου, προτιμούσα να καταπιάνομαι με «ανώδυνα» προβλήματα. Το πώς έρχονται στον κόσμο τα παιδιά δεν με προβλημάτιζε ιδιαίτερα. Στην αρχή μου είπαν ότι οι γονείς αγόραζαν τα παιδιά τους από κάπου· εντάξει, σε έναν κόσμο τόσο απέραντο και τόσο γεμάτο με άγνωστα θαύματα διόλου απίθανο δεν ήταν, θα μπορούσαν να υπάρχουν μαγαζιά που πουλούσαν μωρά.

Λίγο λίγο, αυτή η εικόνα ξεθώριασε και αρκέστηκα σε μια πιο ασαφή εξήγηση: «Τα παιδιά τα φέρνει ο Θεός». Εφόσον Αυτός δημιούργησε τη γη απ' το χάος και τον Αδάμ απ' τον πηλό, διόλου παράξενο δεν ήταν να σου φέρει ένα βρέφος σε μια κούνια. Η πίστη μου στη θεία βούληση καθυσύχασε την περιέργειά μου: τελικά εξηγούσε τα πάντα. Όσο για τις λεπτομέρειες, ήμουν οίγουρη πως θα τις ανακάλυπτα σιγά σιγά. Αυτό που μου εξήπτε την περιέργεια ήταν η έγνοια των γονιών μου μπας κι ακούσω κάποιες συζητήσεις τους· μόλις πλησίαζα χαμήλωναν τη φωνή τους ή σώπαιναν. Υπήρχαν λοιπόν πράγματα που θα μπορούσα να καταλάβω και που δεν έπρεπε να ακούσω! Και ποια ήταν αυτά; Γιατί μου τα έκρυβαν; Η μαμά απαγόρευε στη Λουίζ να μου διαβάξει ιστορίες της Μαντάμ ντε Σεγκίρ* θα είχα εφιάλτες, έτσι έλεγε. Τι συνέβαινε άραγε σε κείνο το αγόρι που έβλεπα στις ζωγραφιές ντυμένο με προβιές άγριων ζώων; Μάταια τους ρωτούσα. Ο «Ουρσόν»** μου φαινόταν η ενσάρκωση αυτή καθαυτήν του μυστικού.

Τα μεγάλα μυστήρια της θρησκείας μού ήταν τόσο απόμακρα και τόσο δυσνόητα για να μου προκαλέσουν απο-

* La comtesse de Ségur, Sophie Rostopchine (1799 Αγία Πετρούπολη – 1874 Παρίσι): Γυναίκα των γαλλικών γραμμάτων, ρωσικής καταγωγής, συγγραφέας βιβλίων για παιδιά και νέους. Το πιο γνωστό της έργο είναι η τριλογία της Σοφί: *Les Malheurs de Sophie*, *Les Petites Filles modèles* και *Les Vacances*.

** Ourson: Στα γαλλικά σημαίνει το αρκουδάκι, ο μικρός αρκούδος. Αναφορά στην ιστορία της Μαντάμ ντε Σεγκίρ, *La Petite Souris grise et Ourson* (Το ποντικάκι και ο μικρός Αρκούδος).

ρίες. Όμως το οικείο θαύμα των Χριστουγέννων με προβλημάτιζε συχνά. Συλλογιόμουν πως ήταν απαράδεκτο ο παντοδύναμος Χριστούλης να διασκεδάξει κατεβαίνοντας απ' τις καμινάδες σαν ένας απλός καπνοδοχοκαθαριστής. Το σκέφτηκα πολύ και τελικά απευθύνθηκα στους γονείς μου για να με διαφωτίσουν· κι αυτοί μου ομολόγησαν την παραπλάνησή τους. Κι εκείνο που με άφησε έκπληκτη ήταν πως είχα πιστέψει τόσο ακλόνητα σε κάτι που δεν ήταν αληθινό, πως υπήρχαν και ψεύτικες βεβαιότητες. Δεν άντλησα όμως κανένα πρακτικό δίδαγμα. Δεν σκέφτηκα ότι οι γονείς μου με είχαν ξεγελάσει, ότι κάλλιστα θα μπορούσαν να με ξεγελάσουν ξανά. Εννοείται πως δεν θα τους συγχωρούσα ένα ψέμα που θα διέψευδε τις ελπίδες μου ή θα με πλήγωνε βαθιά· τότε, θα επαναστατούσα και θα γινόμουν δύσπιστη. Στην πραγματικότητα όμως ένιωθα το ίδιο εξαπατημένη με τον θεατή στον οποίο ο ταχυδακτυλουργός αποκαλύπτει το μυστικό για κάποιο από τα κόλπα του· πάντως, ενθουσιάστηκα τόσο όταν είδα πλάι στα παπούτσια μου την Μπλοντίν καθισμένη στο μπαουλάκι με τα προικιά της που μάλλον ευγνωμονούσα τους γονείς μου γι' αυτή τους την εξαπάτηση. Ίσως και να τους κατηγορούσα ακόμη αν δεν είχα μάθει την αλήθεια απ' τα χείλη τους: αποδεχόμενοι ότι με είχαν ξεγελάσει, μ' έπεισαν για την ειλικρίνειά τους. Μου μιλούσαν πλέον όπως σε κάποιον μεγάλο· περήφανη για την καινούργια μου αξιοπρέπεια, δέχτηκα πανευτυχής ότι με τον τρόπο αυτό δελέασαν το μωρό που είχα πάψει να είμαι· μου φαινόταν φυσικό το ότι ξεγελούσαν τη μικρή μου αδελφή. Τώρα

βρισκόμουν στην πλευρά των μεγάλων κι έτσι υπέθετα ότι, στο εξής, θα μου έλεγαν πάντα την αλήθεια.

Οι γονείς μου απαντούσαν ασμένως στις ερωτήσεις μου· η άγνοιά μου διαλυόταν ακριβώς μόλις την εξέφραζα. Υπήρχε όμως, το είχα συνειδητοποιήσει, ένα χάσμα αγεφύρωτο: στα μάτια ενός μεγάλου, τα μαύρα στίγματα στις αράδες των βιβλίων ήταν λέξεις· τις κοίταζα· τις έβλεπα, μα δεν μπορούσα να τις ξεχωρίσω. Μ' έμαθαν από νωρίς να παίζω με τα γράμματα. Σε ηλικία τριών χρονών, ήξερα ότι το «ο» λέγεται όμικρον, το «σ» σίγμα, όπως ακριβώς ένα τραπέζι είναι ένα τραπέζι· γνώριζα σχεδόν όλο το αλφάβητο αλλά η τυπωμένη σελίδα παρέμενε βουβή για μένα. Μια μέρα, έγινε ένα κλικ στο μυαλό μου. Η μαμά είχε αφήσει, στο τραπέζι της τραπεζαρίας, ανοιχτό σε κάποια σελίδα το Ρεζεμπό, ένα αναγνωστικό για μικρά παιδιά· κοίταζα την εικόνα μιας κατοίκας και τα δυο γράμματα «τ» και «σ» που μαζί προφέρονταν «το». Ξάφνου κατάλαβα ότι δεν είχαν ονόματα, όπως τα αντικείμενα, αλλά ότι δημιουργούσαν έναν ήχο: κατάλαβα ότι ήταν σύμβολα. Έμαθα γρήγορα να διαβάζω. Κι όμως, κάτι παρεμπόδιζε τη σκέψη μου. Ένιωθα ότι το τυπωμένο γράμμα ήταν και ο αντίστοιχος ήχος του· και τα δυο απορρέαν απ' αυτό που εξέφραζαν, και συνδέονταν τόσο στενά που δεν υπήρχε τίποτα το αυθαίρετο στη σχέση τους. Η κατανόηση του συμβόλου δεν προϋπόθετε κατ' ανάγκη και τη συμβατική εφαρμογή. Γι' αυτό και αντιστάθηκα σθεναρά όταν η γιαγιά θέλησε να μου μάθει τις νότες. Με μια βελόνα του πλεξίματος μου έδειχνε τις κουκκίδες στο πεντάγραμμο· η τάδε γραμμή, μου εξή-

γούσε, αντιστοιχούσε στο τάδε πλήκτρο του πιάνου. Γιατί; Πώς; Δεν έβρισκα τίποτα κοινό ανάμεσα στο διαγραμματισμένο χαρτί και στα πλήκτρα του οργάνου. Όταν μου επέβαλαν αδικαιολόγητους περιορισμούς εγώ επαναστατούσα με τον ίδιο τρόπο, αρνιόμουν να δεχτώ αλήθειες που δεν αντικατόπτριζαν ένα απόλυτο. Ενέδιδα μόνο στην αναγκαιότητα· οι ανθρώπινες αποφάσεις υπαγορεύονταν, λίγο πολύ, από ένα καπρίτσιο, δεν είχαν τόση βαρύτητα ώστε να δικαιολογούν τη συμμόρφωσή μου. Πείσμωσα για μέρες. Τελικά, υποχώρησα κι έμαθα τις κλίμακες· είχα όμως την εντύπωση ότι έμαθα τους κανόνες ενός παιχνιδιού και όχι πως απόκτησα γνώση. Τουναντίον, με τράβηξε η αριθμητική γιατί πίστευα στην πραγματικότητα των αριθμών.

Τον Οκτώβριο του 1913 –ήμουν πεντέμισι χρονών– αποφάσισαν να με στείλουν σε ένα σχολείο, ιδιωτικό, με το ελκυστικό όνομα Λε Κουρ Ντεζίρ. Η δεσποινίς Φαγέτ, διευθύντρια του Δημοτικού, με υποδέχτηκε σε ένα επιβλητικό γραφείο με καπιτοναρισμένες πόρτες. Όση ώρα μιλούσε με τη μαμά, μου χάιδευε τα μαλλιά. «Δεν είμαστε μόνο δασκάλες, είμαστε και παιδαγωγοί» εξήγησε στη μαμά. Το φουστάνι της ήταν κλειστό ως πάνω ψηλά στον λαιμό, μακρύ ως κάτω, και ο τρόπος της μου φάνηκε αηδιαστικά γλυκερός· θα προτιμούσα κάτι λιγότερο υποτακτικό. Μολοντούτο, την παραμονή της πρώτης μου μέρας στο σχολείο, χοροπηδούσα απ' τη χαρά μου στο χολ: «Αύριο πάω σχολείο!». «Δεν θα 'ναι πάντα τόσο ευχάριστο» μου είπε η Λουίζ. Ήμουν σίγουρη πως, για μια φορά, λάθευε. Η ιδέα ότι θ' άρχιζα μια δική μου, καταδική μου,

ζωή με μεθούσε. Ως τώρα, μεγάλωνα στο περιθώριο της ζωής των μεγάλων· στο εξής, θα είχα τη δικιά μου σάκα, τα δικά μου βιβλία, τα δικά μου τετράδια, τα δικά μου καθήκοντα· οι μέρες και οι βδομάδες μου θα διαμορφώνονταν σύμφωνα με το δικό μου πρόγραμμα· διέβλεπα ένα μέλλον που, αντί να με αποξενώνει απ' τον εαυτό μου, θα έμενε διαπαντός στη μνήμη μου· χρόνο τον χρόνο, θα γινόμουν ολοένα περισσότερο ο εαυτός μου και, ταυτόχρονα, θα παρέμενα η μαθήτριά της οποίας τη γέννηση πανηγύριζα αυτήν ακριβώς τη στιγμή.

Και δεν απογοητεύτηκα. Κάθε Τετάρτη και Σάββατο συμμετείχα σε μια τελετουργία που η μεγαλοπρέπειά της μεταμόρφωνε όλη τη βδομάδα. Οι μαθήτρίες κάθονταν γύρω από ένα οβάλ τραπέζι όπου στην κορυφή δέσποζε, στον θώκο της, η δεσποινίς Φαγέτ· και, μέσα απ' το επίχρυσο κάδρο της, η Αντελίν Ντεζίρ, η ιδρύτρια του σχολείου μας, μια κυρία με ανέκφραστο πρόσωπο και ώμους κυρτωμένους, που όλοι τη θεωρούσαν οσία, μας θωρούσε από ψηλά. Οι μητέρες μας καθισμένες σε μαύρους δερμάτινους καναπέδες, κεντούσαν ή έπλεκαν. Ανάλογα με το πόσο φρόνιμες ήμασταν στο σπίτι, βαθμολογούσαν τη διαγωγή μας και, στο τέλος του μαθήματος, η καθεμιά έλεγε μεγαλόφωνα πόσο είχε πάρει. Η δεσποινίς σημείωνε τους βαθμούς στον κατάλογό της. Η μαμά μού έβαζε πάντα άριστα δέκα: το εννέα θα ήταν ντροπιαστικό και για τις δυο μας. Η δεσποινίς μάς μοίραζε *επαίνους* που, κάθε τρίμηνο, τους ανταλλάσσαμε με χρυσόδετα βιβλία. Και μετά, στεκόταν στο άνοιγμα της πόρτας, μας φιλούσε

στο μέτωπο και μας ψιθύριζε δυο τρεις συμβουλευτικές κουβέντες. Μπορούσα ήδη να διαβάσω, να γράφω και λίγο να μετρώ: ήμουν το αστέρι της τάξης. Κοντά στα Χριστούγεννα, μου φόρεσαν έναν λευκό χιτώνα με χρυσό σιρίτι και παρίσταναν τον νεογέννητο Χριστό, ενώ τ' άλλα κοριτσάκια γονάτιζαν μπροστά μου.

Η μαμά έλεγχε τα τετράδια μου και μ' έβαζε να της λέω το μάθημα. Μου άρεσε να μαθαίνω. Τα θρησκευτικά μου φαίνονταν πιο διασκεδαστικά από τα παραμύθια του Περό γιατί τα θαύματα που εξιστορούσαν είχαν συμβεί στ' αλήθεια. Μ' ενθουσίαζαν επίσης και οι πολύχρωμοι ζωγραφισμένοι χάρτες που έβλεπα στον άτλαντα. Με συγκινούσε η μοναξιά των νησιών, η τόλμη των ακρωτηρίων, η ευθραυστότητα των λωρίδων στεριάς που ενώνουν τις χερσονήσους με την ηπειρωτική χώρα· ένιωσα ξανά ετούτη τη γεωγραφική έκταση όταν, μεγάλη πια, είδα απ' το αεροπλάνο την Κορσική και τη Σαρδηνία να διαγράφονται στο γαλάζιο της θάλασσας και μια άλλη φορά, όταν αντίκρισα έναν ηλιόλουστο για πάντα πορθμό που ασφυκτιούσε ανάμεσα σε δύο θάλασσες. Σχήματα αυστηρά, ιστορίες λαξεμένες διαπαντός στο μάρμαρο των αιώνων: ο κόσμος ήταν ένα λεύκωμα με λαμπερές, πολύχρωμες εικόνες που το ξεφύλλιζα σαγηνεμένη.

Κι αν έβρισκα τόση απόλαυση στο διάβασμα, ήταν ίσως γιατί η καθημερινότητά μου δεν με ικανοποιούσε πια. Ζούσα στο Παρίσι, σε ένα σκηνικό φτιαγμένο από ανθρώπινο χέρι, και απόλυτα ελεγχόμενο· δρόμοι, σπίτια, ράγες του τραμ, φανοστάτες, σκεύη: τα πράγματα, αμετάβλητα

όπως και οι έννοιες, περιορίζονταν στο ουσιώδες έργο τους. Οι Κήποι του Λουξεμβούργου, με τις συστάδες από ανέγγιχτους θάμνους και τις απαγορευμένες εκτάσεις με γρασίδι, δεν ήταν για μένα τίποτα περισσότερο από ένας συνηθισμένος παιχιδότοπος. Κάποιες φορές, ένα σκίσιμο σε άφηνε να δεις, πίσω απ' τον ζωγραφισμένο καμβά, συγκεχυμένα, σκοτεινά βάθη. Οι σήραγγες του μετρό εκτείνονταν στο άπειρο, φτάνοντας στα μυστικά έγκατα της γης. Στο μπουλβάρ ντι Μονπαρνάς, εκεί που σήμερα βρίσκεται η μπρασερί La Coupole, υπήρχε η καρβουναποθήκη Juglar απ' όπου ξεπρόβαλλαν άντρες με πρόσωπα μουτζουρωμένα, κουβαλώντας τσουβάλια στο κεφάλι τους· ανάμεσα σε σωρούς από κοκ και ανθρακίτη, θαρρείς κι έβγαιναν μέσα από καμινάδες, περιφέρονταν το καταμεσήμερο ετούτα τα σκοτεινά πλάσματα που ο Θεός τα 'χε διώξει απ' το βασίλειο του φωτός. Μα εγώ δεν τους κοιτούσα καν. Στο εξευγενισμένο σύμπαν όπου ήμουν κλεισμένη, λιγοστά πράγματα με ξένιζαν, γιατί δεν ήξερα πού άρχιζε και πού σταματούσε η εξουσία του ανθρώπου. Τα αεροπλάνα και τα ζέπελιν που, τότε τότε, διέσχιζαν τον παρισινό ουρανό, θάμπωναν πολύ περισσότερο τους μεγάλους απ' ό,τι εμένα. Όσο για ψυχαγωγία, μάλλον ανύπαρκτη. Μια φορά με πήγαν οι γονείς μου να δω την επίσημη πομπή με το βασιλικό ζεύγος της Αγγλίας στα Ηλύσια Πεδία· παρακολούθησα κάποιες ακολουθίες της Σαρακοστής, και αργότερα την κηδεία του Γκαλιενί.* Με

* Joseph Simon Gallieni (1849-1916): Γάλλος στρατάρχης, γνω-

πήγαιναν και σε λιτανείες και σε κοιμητήρια όπου αναπαύονταν επιφανείς άνδρες. Στο τσίρκο μάλλον δεν πήγα ποτέ και στο κουκλοθέατρο ελάχιστες φορές. Είχα μερικά παιχνίδια που με διασκέδαζαν, λιγοστά όμως με συνάρπαζαν. Μου άρεσε πάρα πολύ να κολλάω τα μάτια μου στο στερεοσκόπιο το οποίο μετέτρεπε δυο φωτογραφικές πλάκες σε μία και μάλιστα τρισδιάστατη ή να γυρίζω, στο κινητοσκόπιο, μια λωρίδα φιλμ με ακίνητες εικόνες ενός αλόγου όπου, με την κυκλική εναλλαγή, έμοιαζε να καλπάζει. Μου χάρισαν και κάτι βιβλιαράκια τα οποία, με μια απλή κίνηση του δείκτη, «ζωντάνευαν»· το κοριτσάκι, θαρρείς και ξεκολλούσε απ' το φύλλο, άρχιζε να χοροπηδάει, ο μπουξέρ να παίζει μποξ. Θέατρα σκιών, μαγικοί φανοί: αυτό που μ' ενδιέφερε σε τούτες τις οφθαλμαπάτες ήταν ότι γίνονταν και ξαναγίνονταν μπρος στα μάτια μου. Εν γένει, τα λειψά πλούτη της ζωής μου ως παιδιού της πόλης, δεν συγκρίνονταν με κείνα που περικλείονταν στα βιβλία. Κι όλα μεταμορφώνονταν μόλις άφηνα πίσω μου την πόλη και βρισκόμουν ανάμεσα σε ζώα και φυτά, μπρος στην ατελείωτη ποικιλία της φύσης.

Περνούσαμε τα καλοκαίρια στην επαρχία του Λιμουζέν, μαζί με την οικογένεια του μπαμπά. Ο παππούς είχε αποσυρθεί κάπου κοντά στην Ιζέρς, στο κτήμα που είχε κληρονομήσει απ' τον πατέρα του. Είχε άσπρες φαβορίτες, φορούσε ένα παλιωμένο πηλήκιο, καθώς και το παράσημο

στός κυρίως ως στρατιωτικός διοικητής και κυβερνήτης στις γαλλικές αποικίες.

της Λεγεώνας της Τιμής· σιγοτραγουδούσε ολημερίς. Μου μάθαινε τα ονόματα των δέντρων, των λουλουδιών, των πουλιών. Παγόνια επιδείκνυαν τα, ανοιγμένα σαν βεντάλια, φτερά τους μπροστά απ' το σπίτι, που ήταν καλυμμένο με γλυσίνες και μπιγκόνιες· σε ένα μεγάλο κλουβί θαύμαζα τους καρδινάλιους με τα κόκκινα λοφία και τους χρυσαφένιους φασιανούς. Το ρέμα –που το λέγαμε «αγγλικό ποταμάκι»– περιβαλλόταν από τεχνητούς καταρράκτες και το στόλιζαν νούφαρα όπου ανάμεσά τους κολυμπούσαν χρυσόψαρα· στη μέση υπήρχε ένα μικροσκοπικό νησάκι που δυο γεφυρούλες, φτιαγμένες από κορμούς, το συνέδεαν με τις όχθες. Κέδροι, ουελιγκτόνιες, πορφυρόχρωμες οξιές, γιαπωνέζικα χαμόδεντρα, κλαίουσες ιτιές, μανόλιες, αροκάριες, αειθαλή και φυλλοβόλα, θάμνοι, σύδεντρα· ο κήπος, ζωσμένος με τον άσπρο του φράχτη, δεν ήταν και τόσο μεγάλος, η ποικιλία του όμως ήταν τέτοια που δεν κατάφερα ποτέ να τον εξερευνήσω ολόκληρο. Φεύγαμε από εκεί στα μισά των διακοπών και πηγαίναμε στην αδελφή του μπαμπά που ήταν παντρεμένη με γαιοκτήμονα της περιοχής· είχαν δυο παιδιά. Έρχονταν να μας πάρουν με το «μεγάλο αμάξι» που το έσερναν τέσσερα άλογα. Μετά το οικογενειακό γεύμα, καταλήγαμε στα γαλαζωπά δερμάτινα καθίσματα του αμαξιού που μύριζαν σκόνη και ήλιο. Ο θεός μου μας συνόδευε καβάλα στ' άλογό του. Μετά από είκοσι χιλιόμετρα, φτάναμε στη Λα Γκριγιέρ. Εκεί, ο κήπος, πιο μεγάλος και πιο άγριος απ' του παππού στο Μερινιάκ, αλλά πιο μονότονος, περιέβαλε μια κακόγουστη έπαυλη με πυργίσκους στα πλά-

για και σκεπή από πλάκες σχιστόλιθου. Η θεία Ελέν αδιαφορούσε παντελώς για μένα. Ο θείος Μορίς με το μουστάκι, τις ψηλές μπότες και το καμουτσίκι στο χέρι, άλλοτε σιωπηλός κι άλλοτε οργισμένος, με τρώμαζε λίγο. Αλλά μου άρεσε να παίζω με τον Ρομπέρ και τη Μαντλέν, που ήταν πέντε και τρία χρόνια μεγαλύτεροί μου. Στο σπίτι της θείας, όπως και στου παππού, με άφηναν να τρέχω πάνω κάτω στο γρασίδι, ακόμα και ν' αγγίζω τα πάντα. Σκαλίζοντας το χώμα, παίζοντας με τη λάσπη, τσαλαπατώντας φύλλα και λουλούδια, ξεφλουδίζοντας αγριοκάστανα, συνθλίβοντας με το τακούνι μου φουσκωμένα περισπέρμια για να τ' ακούω να σκάνε, μάθαινα πράγματα που δεν σου τα διδάσκουν ποτέ τα βιβλία ούτε και η αυθεντία των δασκάλων. Αναγνώριζα τη νεραγκούλα και το τριφύλλι, τη σάλβια, την περικοκλάδα, τις πεταλούδες, τις πασχαλίτσες, τις πυγολαμπίδες, τις δροσοσταλίδες, τους ιστούς της αράχνης, τα αλογάκια της Παναγίας· μάθαινα ότι το κόκκινο του λιόπρινου είναι πιο ζωηρό από της πικροδάφνης ή της σουρβιάς, ότι το φθινόπωρο χρυσώνει τα ροδάκινα και κοκκινίζει τις φυλλωσιές, ότι ο ήλιος ανεβαίνει στον ουρανό και ύστερα κατεβαίνει χωρίς να τον δεις ποτέ να κινείται. Αυτός ο πλούτος χρωμάτων και ευωδιών με συνέπαιρνε. Παντού, μες στο πρασινωπό νερό των ψαρότοπων, μες στα χορτάρια των λιβαδιών που κυμάτιζαν ανέμελα, κάτω απ' τους αγκαθωτούς θάμνους, ανάμεσα στις λόχμες, κρύβονταν θησαυροί που λαχταρούσα να τους ανακαλύψω.

Οι Αναμνήσεις μιας καθωσπρέπει κόρης της Simon de Beauvoir προσφέρουν μια ενδότερη, διεισδυτική ματιά στη ζωή της μεγάλης ιέρειας του φεμινισμού. Μεγαλωμένη σε μια γαλλική αστική οικογένεια όπου επικρατούσαν οι αρχές του καθολικισμού και του συντηρητισμού, θα εξεγερθεί από νωρίς ενάντια στις συμβατικές προσδοκίες της τάξης της και θα αφευθεί στην υπαρξιακή και πνευματική φιλοδοξία της, ακολουθώντας μια πορεία τολμηρή για τις γυναίκες της εποχής της.

Το πάθος της για τα βιβλία και τη γνώση θα την οδηγήσει στη Σορβόνη όπου θα γνωρίσει τον συνοδοιπόρο της ζωής της, τον Ζαν-Πολ Σαρτρ.

Έξοχη αυτοβιογραφία μιας από τις πιο σπουδαίες μορφές του 20ού αιώνα με φόντο το σαγηνευτικό Παρίσι των καλλιτεχνών και των διανοουμένων.

Ένα βιβλίο που δεν θα αφήσει κανέναν αδιάφορο, αλλά δεν θα τους επηρεάσει όλους με τον ίδιο τρόπο. — *The New York Times*

ISBN: 978-618-03-4308-3

9 786180 343083

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 43083

metaixmio.gr

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ
ΚΑΙ ΣΕ
e-book